

M O L A

MOLA, in Latio ad Appiam viam, à C. Caligula Silice ex Olibano monte stratam, & vndique peramœnis hortis ornatam, longus & perelegans vicus, A molarum, vt pleriq; existimant, frequentia dictus, quas hic è montium radicibus continuo profluentes, aquæ versant. locus est me hercule peramœnus, horri vndiq; cultissimi, citris, limonibus, alijsque nobilibus arboribus confiti, omnia quoq; riuuli purissimarum aquarum grato murmure perfundunt, & passim in habitationes magna cum voluptate ducuntur. Fuit hic, vt ait Volaterranus, Formianum Ciceronis, de quo ille lib. 2. de Oratore scribit, Læliū ferè semper cum Scipione rusticari solitum, eosque quoties huc ex vrbe, tanquam è vinculis euolauissent, incredibiliter repuerascere esse solitos. Multitudo sane veterum monumentorum, & marmorum similiter inscriptorum, prætereaque vestigia magnarum domuum, olim hunc locum valde frequentatum comprobant. Et profectò, cæteris Italiæ peramœnissimis iure debet annumerari, quam obrem & à Martiale describitur huiusmodi carmine.

*O temperata dulce Formiæ littus,
Vos cum seueri fugit oppidum Martis,
Et inquietas fessis exiit curas
Apollinaris, omnibus locis præfert.
Non ille sanctæ dulce Tybur vxoris
Nec Tusculanos, Algidosue secessus.
Prænestæ nec sic, Antiumde miratur,
Non blanda Circe, Dardanisue Caietæ
Desiderantur, nec Marica, nec Liris,
Nec in Lucrina lota salmacis vena.
Hic summa leni stringitur Thetis vento
Nec languet aquor viua, sed quies ponti.*

Spatio deinde P. M. V. Caietam vsque, per sinuosam Caietani littoris oram, eadem via summa cum voluptate, amœnissimi cernuntur horti, citris, limonibus, & id genus arboribus frequentes, aquulisque lymphidissimis irrigui, ad initium vsq; promontorii, cui insidet CAIET A, quod Laconico vocabulo à curuitate nomen sortitum existimant. Lacones enim curua omnia, Caietas appellabant. Solinus tamen auctor est, sic ab Aeneæ nutrice nominatum, quod etiam testatur Vergilius inquit: Tu quoque littoribus nostris Aeneia nutrix, Aeternam moriens famam Caietæ dedisti: quem in locum Seruius annotat, alios hanc Aeneæ nutricem, alios Creusæ, alios Alcanij dicere Lectum tamen etiam in philologis, hoc loco classẽ Trojanorum casu concrematam, indeque Caietam ἀπὸ τοῦ καίου dictam, quod accendere, adurereque Latinis significat. Verumenimvero Landinus in eisdem Virgilij versibus aliter scribit, tradere quosdam olim, vbi nunc Caietæ modicum fuisse castellum Epicæ, sic ab Epica vrbe Herleæ vocatum, Caietæq; mentionem etiam Homerum facere, cæterum præterea concludit nihil. Sed auctorum melior pars, Virgilio consentit, vti quoque Facius, hac sententia scribens:

*Vidi vbi Catillus postea vixit,
Quam Thebas reliquit, & in vrbe fui
Cui Aeneæ nutrix, nomen adhuc præstat.*

Caietam quoque Silius appellat & Ptolemæus, alijsque classici auctores: vbi portus semper celeberrimus fuit, amplissimè, vt Spartianus perhibet, ab Antonino Pio resectus. Vrbs est munita cum primis, & arcem habet inuietissimam summo in monte, quem superioribus annis muro cinxit Ferdinandus Arragonum & Neapolitanorum Rex, Gallis ductu auspicijsque Consalui Ferrantis è regno pulsus. Episcopus vrbi datus propter Formias à Saracenis excisas. Plurimum eam Gelasius II. Pontif. illustrauit, item ætate nostra Thomas Vionius prædicatorum familiæ generalis magister, & post à Leone X. Pontif. Cardinalis creatus. Multa vir ille cum Theologica, philosophica, logica, tum de conscientiæ casibus scriptorum monumentis prodidit: & profectò parem, aut secundum aliquem, neque nostra memoria, neque multis antea sæculis habuit, quanquam nec æmulis caruerit multis. Obijt Romæ post C. N. M. D. XXXIII. anno. Elatus vti monachus, quod ipse iusserat absque pompa funeris, & apparatu Cardinalitio monumento conditus extra portam magnam Mineruæ ad dextram, quod ipse viuus sibi posuerat, cum hac inscriptione, Thomas de Vio Caietanus Cardinalis S. Xisti, ordinis prædicatorum. Vitam eius Ioan. Baptista Aquilanus tam prosa, quam carmine pereleganter scripsit. Maximis cladibus non semel obrutam Caietam didicimus. Ingens ibi clades anno à C. N. 1394. contigit, quando à Gallis direpta lacerataque cum ingenti oppidanorum cæde, nec enim aut sexus, aut ætatis, aut religiosorum penetralium discrimen habuit. Multis præterea post id tempus in hunc vsq; diem regni Neapolitani mutationib. conuulsa quassataque vrbs, cæterum fide Ferdinandi regis Arragonum, Carolique V. dein Imperatoris Augusti constantissimè pertinacissimeque semper hæsit. Hæc de Caietæ.